

บรรยายพิเศษโดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ในวันปฐมนิเทศ-ปัจฉิมนิเทศ แพทย์ประจำบ้านเวชศาสตร์ฟื้นฟู

วันที่ 8 มิถุนายน 2555 ณ โรงแรมวังยาวรีสอร์ท จังหวัดนครนายก

แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูมีความสำคัญและมีบทบาทมากขึ้นในศตวรรษที่ 21 นี้ ด้วยเหตุผลหลัก 3 ประการ คือ

1. ผู้สูงอายุมีแนวโน้มสูงขึ้นทั่วโลก โรคเรื้อรังและพิการตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ ซึ่งเป็นงานหลักของ แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูที่ต้องดูแล
2. การแพทย์ก่อนหน้านี้เป็นยุคที่เรียกว่า **modernized medicine** มีการคิดค้นเทคโนโลยี ต่างๆมากมายในทางการแพทย์ แต่ในศตวรรษที่ 21 นี้ การแพทย์จะเข้าสู่ยุค **humanized medicine** การแพทย์ที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์ เวชศาสตร์ฟื้นฟูจะมีความโดดเด่นเป็น อย่างมาก ด้วยพื้นฐานที่มีบทบาทในการดูแลผู้ป่วยพิการและเรื้อรังอยู่แล้วแบบองค์รวม จากการศึกษา อาจารย์เคยมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในสมัชชาคนพิการ ทำให้เห็นว่าผู้พิการผ่านความทุกข์ยากมา

มาก ทำให้มีพลังในการขับเคลื่อน มีจิตสำนึกในจิตอาสา บางคนอาจบรรลุธรรมได้ง่าย ยกตัวอย่าง อาจารย์กำพล ทองบุญน่วม ที่ประสบอุบัติเหตุโดนน้ำแล้วทำให้กระดูกคอเคลื่อนจนทำให้เป็น อัมพาตแขนขา จนกระทั่งท่านได้ปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันท่านได้สอนธรรมะและคอยให้ กำลังใจแก่ผู้อื่น ดังนั้นสังคมต้องเปลี่ยนมุมมองจากผู้พิการเป็นภาระแก่สังคมมาเป็นแนวคิดใหม่ ว่าแม้จะพิการก็ยังสามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้ แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูหลายคนอาจบรรลุธรรม ได้ง่าย ด้วยลักษณะงานที่ท่านนั่นเอง ซึ่งมีแนวคิดในการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมอยู่แล้วทั้งกาย ใจ และสังคม

3. ศตวรรษที่ 21 นี้มีวิกฤติทั่วโลก อารยธรรมตะวันตกกำลังพาโลกไปสู่วิกฤติการอย่างรุนแรงเพราะ มุ่งเน้นบริโภคนิยม จนเกิดภาวะล่มสลายทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ในหลายๆประเทศ ตามๆกันมา ถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีการแก้ไขความบกพร่องทางจิตวิญญาณ (**spiritual deficit**) ต้องมีการเปลี่ยนวิธีคิดใหม่อย่างสิ้นเชิงถ้าต้องการให้มนุษยชาติอยู่รอดได้ โดยคนเรา ต้องช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน ต้องดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ต้องช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูก ทำลายไปมากกว่านี้แล้ว ฉะนั้นในอนาคตต้องเพิ่มจำนวนแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูเพื่อรองรับสถานการณ์เหล่านี้

พลังจิตสำนึกเป็นพลังสิ่งสมอันสำคัญในความเป็นแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู การมองเห็นแวตตาของผู้ป่วยแล้วเกิดจิตสำนึกในการอยากช่วยเหลือผู้ป่วย อยากทำเพื่อเพื่อนมนุษย์ เป็นเมตตาพันธแห่ง ความดี เจกเช่นเจ้าชายสิทธัตถะ สละราชสมบัติ ครั้นพบคนแก่ เจ็บ ตาย เกิดพลังอันสูงสุดที่ อยากจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ในที่สุดความรู้อจะตามมาเองในภายหลัง มีคนกล่าวว่าถ้าผู้ พิพากษาได้เห็นแวตตาคนจน อาจะตัดสินไปอีกแบบก็ได้ แพทย์เราได้สัมผัสผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด ถ้าเรามีพลังจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้ป่วยให้พ้นทุกข์ เราก็จะมีความพยายามอย่างแรงกล้าใน

การค้นคว้าหาวิธีช่วยเหลืออย่างเต็มที่ แต่ถ้าเราไม่ใส่ใจ (let it be) นวัตกรรมใหม่ก็จะไม่เกิดขึ้น ยกตัวอย่างโรงพยาบาลราชบุรีเป็นโรงพยาบาลแห่งคุณธรรม พยายามพยายามคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆในการช่วยเหลือผู้ป่วยอยู่เสมอ

เรามีแพทย์เก่งๆมากมายแต่น้อยคนนักที่จะมีแนวคิดในการทำงานเชิงระบบ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ถ้ามีการเชื่อมโยงมหาวิทยาลัยเข้ากับชุมชนท้องถิ่นได้จะสร้างฐานทางสังคมที่มั่นคงขึ้น การบูรณาการ ด้านการศึกษา สุขภาพ สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ จะก่อให้เกิดความสมดุลไปสู่การพัฒนาการที่ยั่งยืน แต่ทุกวันนี้ต่างคนต่างทำ แยกส่วน ทำเฉพาะส่วน เหมือนพยายามสร้างเจดีย์ที่เริ่มที่ยอด จะไม่มีความมั่นคง แทนที่จะเริ่มสร้างที่ฐานให้มั่นคงเสียก่อน อยากให้ลองคิดดูว่าจะนำเวชศาสตร์ฟื้นฟูไปสู่ชุมชนเป็นฐานได้อย่างไร ให้ชุมชนมีบทบาทในการดูแลกันเอง รู้จักป้องกันความพิการหรือโรคเรื้อรังได้อย่างไร เป็นเรื่องน่าคิด

วิกฤติสุขภาพเกิดขึ้นทั่วโลกโดยเฉพาะในอเมริกา ค่าใช้จ่ายสุขภาพสูงถึง 17% ของ GDP ถ้าไม่เพิ่มภาษีก็ต้องมีการลดค่าใช้จ่ายลง การทำ **technology assessment** มีความสำคัญในการประเมินความคุ้มค่าในการรักษาพยาบาล ในบ้านเราก็ต้องมาช่วยกันคิดเช่นเดียวกันถึงความคุ้มค่าดังกล่าว

จริยธรรมที่ซับซ้อนในเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าเช่นการคุ้มครอง การตรวจยืนยันเพื่อทำนายความเสี่ยงของโรค เป็นต้น มีคำถามว่าบริษัทประกันจะขอข้อมูลได้ไหม เพราะการคิดเบี้ยประกันจะต่างกันไป คำตอบไม่ง่าย เป็นปัญหาจริยธรรมที่ซับซ้อน เราไม่สามารถพูดดำ-ขาวได้อีกต่อไป ต้องมีหลากหลายมุมมอง ตัดสินคนเดียวไม่ได้อีกต่อไป

ก่อนจะไปรักษาผู้อื่นควรพัฒนาตนให้มีสุขภาพะเสียก่อนทั้ง กาย ใจ สังคม และปัญญา แล้วพร้อมที่จะไปรักษาเพื่อนมนุษย์รวมถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมต่อไปตามที่โอกาสจะเอื้ออำนวย โดยมีพลังจิตสำนึกที่ดีเป็นที่ตั้ง

